

Delprov B: läsförståelse

I delprov B prövas läsförståelse. Delprovet innebär att eleven läser ett antal texter och skriftligt löser uppgifter till dessa. Uppgifterna är något olika för svenska 1 och svenska som andraspråk 1, och det finns därför två olika elevhäften för delprov B.

Beskrivning av delprovet

I delprov B prövas läsning av både skönlitterära texter och texter av sakprosakaraktär, det vill säga beskrivande, argumenterande och utredande texter. Samtliga texter är sammanhängande, vilket betyder att exempelvis listor, kartor och statistik *inte* utgör textunderlag i delprovet. Till varje text finns uppgifter som eleven ska lösa.

Texterna

De skönlitterära texterna kan utgöras av romanutdrag, noveller och dikter. Ungefär hälften av den sammanlagda textmängden består av skönlitteratur och berättande text. Övriga texter hämtas från tidningar, tidskrifter, fackböcker och digital kommunikation. De flesta texter vänder sig till allmänheten.

Uppgifterna

De uppgifter som hör till texterna är av flera slag. De utgörs av flervalsuppgifter samt uppgifter som kräver att eleven formulerar en lösning med egna ord. Med uppgifter av olika slag kan elever visa både receptiv läsförmåga och förmåga att mer självständigt bearbeta text.

Uppgiftstyper och läsförståelseprocesser

I provet kategoriseras samtliga uppgifter i förhållande till vilken läsförståelseprocess de engagerar läsaren i. De tre läsförståelseprocesser som prövas i delprov B grundar sig på de processer som beskrivs i PISA (Programme for International Student Assessment):

- **Process 1: hitta information och dra enkla slutsatser.** Här prövas elevens förmåga att bearbeta textinnehållet på ett relativt ytligt plan. Uppgifter som prövar denna form av läsförståelse ger lösningar som kan bedömas som rätt eller fel. Hur svåra uppgifterna blir beror framför allt på textens svårighetsgrad och den mängd konkurrerande information som eleven måste sovra i för att få fram svaret.
- **Process 2: tolka och sammanföra.** Denna process prövar elevens förmåga att sammanföra olika delar av texten i en helhetstolkning samt att skapa mening om sådant som inte är direkt uttalat, till exempel om relationerna mellan personer i en skönlitterär text, om innehållet i en dikt eller om huvudtanken i en argumenterande eller utredande text. Uppgifter som kräver tolkning kan oftast inte bedömas i termer av rätt eller fel, men en tolkning kan däremot vara mer eller mindre rimlig i förhållande till texten som helhet.
- **Process 3: reflektera över och utvärdera innehåll, form och språk.** Den tredje processen ringar in sådan förståelse som blir resultatet när läsaren ställer sig utanför texten och tar hjälp av sina förkunskaper för att förstå den. Kategorin är relativt vid eftersom den omfattar analytisk läsning med fokus på såväl textens innehåll som form. I uppgifter som kräver reflektion över innehållet kan eleven på olika sätt ta ställning till textens personer, budskap etc.

Reflektion över eller utvärdering av textens form kan vara litterärt inriktad och

beröra berättarteknik eller stilistiska drag i texten. Om den lästa texten är av sakprosakaraktär kan analysen beröra till exempel innehållets disposition eller drag som utmärker den aktuella texttypen.

Den typ av förkunskaper som krävs för forminriktad analys kallas ofta metaspråklig kunskap. Sådan kunskap kan utgöra ett effektivt verktyg inte bara för analys utan också för att förstå texter, vilket är ett argument för att pröva också den metaspråkliga kompetensen i delprovet.

Vid läsning är dessa processer givetvis inte tydligt åtskilda utan samverkar snarare på olika sätt, men en viss process kan antas vara mer framträdande vid lösningen av en specifik uppgift.

Uppgifter med givna alternativ inriktas ibland på att eleven ska finna explicit uttryckt information. Andra uppgifter av samma slag inriktas i stället på att eleven ska ta ställning till mer avancerade tolkningsförslag och avgöra vilket som är mest rimligt.

Uppgifter som kräver skriftlig produktion leder ibland till längre svar som består av flera komponenter. Vissa sådana uppgifter kan lösas på olika kvalitativa nivåer, vilket kan ställa särskilda krav på bedömningen.